
Krúdy Gyuláról

Valaki azt magyarázta nagyszombaton, hogy ha vasárnap ki akarnék menni Megyerre, úgy kerülhetem el a legjobban a versenyvonaton való tolongást, ha már délelőtt kimegyek, és kint ebédelek a pályán, egészen jó az ottani resti.

Erről eszembe jutott, hogy valaha régen Krúdy Gyulával jártam így Megyerre. Ő nagy művésze volt a kényelemnek. Tizenkettőkor már a versenytér vendéglőjében ültünk. Sütött a nap, káposztapille szállt a söröskrigli szélére. Friss volt a borjúpörkölt. A pálya üres, a pásziton nyergeletlen telivéreket sétáltattak. Mire az első vonattal megérkezett a tömeg, mi már a feketekávéén is túl voltunk.

Történt egy nap, hogy a pincér, aki kiszolgált bennünket, olyan buzgalommal sürgött-forgott körülöttünk, olyan rajongással nézett Krúdyra, hogy elkezdtem gyanakodni, van közöttük valami régi, különös kapcsolat, talán egy nagy mulatás emléke.

A pincér fürge, öreg ember volt, himlős, a bal szemére kancsított, de barátságos, kedves, meleg, jókedvű lélek ült az arcán. Krúdy laposakat nézett rá, a levestől a pörköltig, végre a körözött liptóinál megkérdezte:

– Mondja csak, fiam, nem találkoztunk mi már valahol?!

Az öreg pincér megállott az asztalnál, sugárzott az arca.

– De igen, nagyságos úr. Egyetlenegyszer. Egy éjszaka. Tizenöt évvel ezelőtt. Nagykállóban!

– Kezdek már emlékezni! – dörmögte Krúdy mély gondonkahangján. – Mondja csak, fiam. Nem maradtam én adós akkor magának?!

A kancsal, vén pincér rajongó boldogsággal felelte:

– Igenis, nagyságos uram. Föl méltóztatott íratni a számlát! Aztán el tetszett utazni másnap.

Krúdy Gyula megdörzsölte a homlokát, mintha vissza akarna emlékezni rá, hogy mit fogyasztott tizenöt évvel ezelőtt a kállói kávéházban. És vissza is emlékezett. Elkezdte csöndesen bemondani a cechét:

– Várjon csak. Volt két kemény tojásom. Egy skatulya szardíniám. Egy üveg söröm... Na, mi még? Mert valamim még volt, úgy emlékszem!

– Egy koronát tetszett adatni a cigánynak!

Krúdy bólintott, oldalt billent, ezüst fejével:

– Jól van, fiam. Adja csak össze!

A pincér kancsal szeme ragyogott. Jókedvűen mondta:

– Már meg is van, nagyságos uram! – a belső zsebéből kivette nagy, fekete pincértárcáját, kotorászott benne egy kicsit, aztán egy időtől sárgult, régi számlólécédulát tett az asztalra. Rajta volt tételenként a kállói cech, a végösszeg, keresztbe írva az egészen Krúdy neve, mint az adós elismerése. Eltette a pincér a számlólécédulát, és őrizte tizenöt éven át, mint egy hajfűrtöt vagy egy szerelmes levelet. Mert ebben a dologban nem a hitelezői konokság nyilvánult meg, hanem az emberi érzés. A pincér megszerette az első percben Krúdyt. Olyan megmagyarázhatatlan érzés ez, mint a szerelem. A pincér vagy a szívébe fogadja a vendéget, vagy elutasítja. Az egyiknek odaadná hitelbe a kabátját, a másoknak nem ír föl egy kapucinert sem.

És milyen nagy dolgot árul el ez az ereklyeként őrzött számlólécédula. Szinte többet ér, mint egy középfajtájú bronzszobor egy kisebb téren. Micsoda személyes varázsa lehetett Krúdy Gyulának, hogy a cédulát, amin rajta volt a neve, nem dobta el a pincér tizenöt éven keresztül, hanem a tárcájában hordta, kedves emléknek.

A számlán három korona hatvan fillér volt. Krúdy letett egy ezüst ötpengőst a kenyérmorzszás abroszra. A pincér meghatott tréfával szabadkozott, hogy azóta drágább lett az autogram, öt pengőért nem adja oda.

– Tartsa meg a pénzt is, a cédulát is! – dünnyögte Krúdy.

A pincér nem nyúlt a pénzhez. A kabalára hivatkozott, hogy játék előtt nem jó fizetni.

Krúdy a mutatóujjával feléje tolta az ezüstöt:

– Tegye el, öreg. Ha letörök, visszakerem kölcsön, az utolsó futam után!

A kancsi ember végre eltette a pénzt, és eldöcögött ferde sarkú, szomorú pincércipőjében.

Krúdy utána nézett, és csendesén magyarázni kezdte a pincérsorsot. Melyikből lesz vendéglős, melyik csúszik le, hogy szivarosgyerek legyen belőle hetvenesztendős korában, amikor már nem tudja cipelni a sok tányért. A keményebb boldogul, a lágyabb alulmarad.

– Ez nagyon puhalelkű lehet, szegény boldogtalan! – dörmögte. – Milyen nehezen fogadta el a pénzt! El kell pusztulni az ilyennek. De ennek az öregnek én a kezembe veszem a dolgát. Ebből én korcsmárost csinállok, valahol Budán. Elég ennek egy egészen kicsi üzlet, ahol nincs más, csak bor, a vendégnek magának kell hozni a kolbászt meg a kenyeret!...

Azt hiszem, meg is tette, amit mondott. Sok ilyen eltört sorsú barátja volt Krúdy Gyulának.